

ŠIKANA

Mgr. Martina Martínková

- ◆ Z francouzského slova „chicane“ = zlomyslné obtěžování, týrání a pronásledování

Patří tu:

- ◆ ponižování, (sexuální) obtěžování, zneužívání, vydírání, fyzické násilí v podobě bití, loupeže, poškozování věcí, slovní útoky (nadávky, pomluvy)

Nepřímé projevy:

- ◆ nápadné přehlížení, ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků

Metodický pokyn MŠMT č. j. 28 275/2000 – 22 k prevenci a řešení šikanování

- ◆ Jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit jedinci, ohrozit nebo zastrašovat jiného žáka, případně skupinu žáků
- ◆ Je to cílené a obvykle opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit

Aktuální stav

- ◆ 30 – 40 % dětí se v rámci školní docházky setká se šikanou
- ◆ Posun do období mladšího (dokonce i předškolního!) věku
- ◆ Stupňuje se bezohlednost, brutalita, zvýšená agrese
- ◆ Každé dítě se může stát obětí i agresorem

Problematika šikany státy: EU - ČR

1. Anglie – internátní školy (podpora učitelů)
2. Rusko
3. Německo
4. Francie
5. ČR

Agresor

- ◆ Šikanuje za nějaký důvod
- ◆ Trestá na oběti to, co je mu samotnému nepříjemné
- ◆ Příliš úzké, široké mantinely ve výchově
- ◆ Nuda

Typologie agresorů

1. Fyzický, brutální agresor

- ◆ Přeskakují ostrakismus, přímo fyzické násilí
- ◆ IQ 80-85
- ◆ Ve výchově těžké fyzické tresty
- ◆ Často žije s 1 rodičem (nezvládnutí výchovy)

2. Kultivovaný narcistický agresor

- ◆ „šedá eminence“, přímo nešikanuje, ale spouští ji
- ◆ Z rodin, kde jsou nastaveny úzké mantinely (tvrdý dril)
- ◆ Kultivovaný – nebezpečné odhalení
- ◆ Nebezpečí manipulace s pedagogem, či p. sborem
- ◆ Aktivně se účastní vyšetřování šikany
- ◆ Těchto agresorů přibývá

3. Srandista

- ◆ Často nadprůměrné IQ
- ◆ Vtipné, bystré poznámky
- ◆ Z rodin, kde je otevřená výchova (nejsou nastaveny mantinely)

4. agresor vyvolávající tzv. ekonomickou šikanu „podnikatelské děti“

- ◆ Děti z velmi dobře zajištěných (bohatých) rodin, kdy rodiče sociálně nezdatní (vše se dá koupit)
- ◆ Chybí zážitek touhy
- ◆ Když si dítě neváží věcí, neváží si ani vztahů!

5. agresor ze sociálně slabé rodiny

- ◆ Menšiny (pozitivní diskriminace)
- ◆ Nepřizpůsobivé rodiny
- ◆ Ve výchově chybí směřování, výběrovost, souznění
- ◆ Nezájem o dítě (ve školce dítě „od rána do večera“), rodiče mu nedají směr, to se poté nudí → šikana, adrenalinové sporty

Typologie obětí

1. Oběť na 1. pohled

- ◆ Jedinec apatický, hypoaktivní, bojácný, málo komunikativní, uplakaný, úzkostný
- ◆ Vysílá tzv. signál slabosti
- ◆ Děti starších rodičů; rodiny, kde zemřelo 1 dítě; matka se neodpoutá od dítěte

2. Oběti úzkostně chráněné matkami, babičkami

- ◆ Münchhausenův syndrom v zastoupení (by proxy) – matka předstírá poruchu, nemoc u závislé osoby, obvykle u dítěte (diabetes, astma), častá vyšetření dětí, destrukce → týrání dítěte

3. Integrace handicapovaného dítěte do ZŠ

- ◆ Ošetřit, co dítě potřebuje
- ◆ Nebezpečí šikany hl. u mentálně postižených dětí

4. Učitelské děti

- ◆ Multišikana
- ◆ Nebezpečí, když učitel-rodíč působí na stejné škole, kam dochází dítě popř. jej učí
- ◆ Klasifikace – nadržování ze strany jiných učitelů nebo naopak přísnost, přísnost ze strany rodiče, atd.

5. Sociálně slabé děti

- ◆ Páchnoucí, špinavé, neupravené
- ◆ Riziko v TV (např. pomoc dítěti nechat ho osprchovat)

Základní znaky a projevy - oběť

- ◆ Poničené věci (sešity, učebnice, oblečení, školní pomůcky)
- ◆ Modřiny, škrábance, sebepoškozování (syndrom pořezaného zápěstí) – u oběti II. stádia šikany
- ◆ Ztracené věci, peníze
- ◆ Zhoršení prospěchu
- ◆ Outsider

- ◆ Ve vyučovací hodině se dítě nesoustředí, při vyrušení se lekne
- ◆ Nepříznivý emoční stav (stísněnost, smutek, strach)
- ◆ Ponižování, zesměšňování (zkoušení)
- ◆ Nadměrně omluvená popř. neomluvená absence
- ◆ Navštěvuje nižší ročníky v rámci školy
- ◆ Agrese vůči blízkým (rodiče, sourozenci)
- ◆ Na ZŠ oběť šikany, na SŠ agresor

Co nikdy nedělat!!

- ◆ Nemluvit o slovu „šikana“ před rodiči obětí, agresorů a dětmi, kterých se šikana týká tzn. použít opis
- ◆ Neradit oběti, ať při napadení uteče (predátorská agrese)
- ◆ Přímá konfrontace agresora s obětí, případně svědků a oběti!!!
- ◆ Neprohližet dětem věci (hl. aktovku)

- ◆ Nesdělovat vybraným, oblíbeným žákům informace z pedagogického sboru (a to nejen) o šikaně
- ◆ Neslibovat oběti, že to, co vám sdělí, nikomu neřeknete (učitel také musí chránit sám sebe!)
- ◆ Nebagatelizovat „Vždyť to nic není!“

Základní doporučení

- ◆ Sjednotit sémantiku slova žalování, šikana, apod. na začátku školního roku
- ◆ Ochrana, emoční podpora oběti
- ◆ Citová a časová angažovanost pedagoga v řešení šikany
- ◆ Rozhovor s obětí, informátory - naprostá diskrétnost, otevřené otázky
- ◆ Nalezení nestranných svědků
- ◆ Individuální rozhovor s agresory případně jejich konfrontace

Doporučené zdroje

- ◆ KOLÁŘ, M. Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5. s. 336.
- ◆ Film: Mezi stěnami
- ◆ Film: Zkažená mládež (dle skutečné události)
- ◆ <http://www.minimalizacesikany.cz/>

Děkuji vám za pozornost

27.3.2013

Mgr. Martina Martínková